

РЕЦЕНЗИЯ

От: **проф. д-р Валентин Димитров Гоев,**
Университет за национално и световно стопанство,
Професионално направление 3.8 „Икономика“,
Научна специалност „Статистика и демография”

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор на науките“** по професионално направление 3.8 „Икономика“, научна специалност „Статистика, демография и иконометрия” в УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Александър Цветанов Найденов, доцент доктор в катедра „Статистика и иконометрия“ в УНСС - София**

Тема на дисертационния труд: **„Статистическо изследване на вътрешния туризъм в България – състояние, динамика и факторна обусловеност“**

Основание за представяне на рецензията – заповед 668/04.03.2025 на Зам. Ректора по НИД на УНСС за участие в Научно жури за присъждане на научна степен „доктор на науките“.

1. Информация за автора на дисертационния труд

Дисертантът е представил за обсъждане дисертационния си труд в катедра „Статистика и иконометрия“, факултет „Приложна информатика и статистика“ на УНСС, съгласно чл.39 от ППЗРАСРБ. Авторът на дисертационния труд Александър Цветанов Найденов е доцент в катедра „Статистика и иконометрия“ в УНСС и понастоящем е ръководител на катедрата (от април 2022 г.). Завършил е ОКС „Бакалавър“ в УНСС,

специалност „Статистика и иконометрия“ през 2002 година и ОКС „Магистър“ в същия университет през 2004 година. Доц. Найденов е защитил успешно дисертация за ОНС „Доктор“ на тема „Оценка на безработицата в България за малки подсъвкупности“ през 2009 година. Постъпил е като асистент в катедрата през 2006 година, а в периода от декември 2020 г. до април 2022 година е бил научен секретар на катедрата. Понастоящем дисертантът е Главен секретар по анализ и контрол на учебната дейност на УНСС.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

- Дисертационния труд е структуриран в четири глави, увод и заключение. Общият му обем е 237 стр., в това число има посочена използвана литература и приложения с обем 14 стр.
- В увода са представени коректно обектът и предметът на изследването, целта и задачите и основната теза на изследването. Представени са също много ясно ограниченията на изследването. Аргументирана е много добре актуалността и необходимостта от изследването.
- Първа и втора глава са теоретично ориентирани. В първа глава се представят теоретичните основи на статистическото изследване на вътрешния туризъм. В нея е направен обстоен преглед на литературата, касаеща изследвания на вътрешния туризъм. Разгледани са основни понятия, свързани със изучаването на вътрешния туризъм. Представени са също основни статистически показатели за вътрешния туризъм. Представеното в тази глава е много подробно, особено прегледът на съществуващата литература по изследваната проблематика, което показва, че автора се е запознал със съществуващите проблеми при изследванията на вътрешния туризъм от една страна и от друга - запознат е много добре със статистическите показатели за изучаване на туризма.

Във втора глава се разглеждат методологичните основи на статистическото изследване на вътрешния туризъм, като са представени накратко използваните статистически методи за анализ на данни в следващите две глави /трета и четвърта глава, където е представен проведения емпиричен статистически анализ/. Тук са описани следните статистически методи при анализа в статика: честотни разпределения и основните им характеристики и обобщаващи показатели; проверка на хипотези и основните етапи, през които преминава тя; Хи-квадрат анализ; регресионен анализ; латентно-структурен анализ и др. При анализа в динамика се разглеждат: основните компоненти на времевите редове, трендовите модели, ARIMA модели, някои иконометрични модели и др.

- В глава трета са представени резултатите от проведено емпирично статистическо представително изследване в статика. Получени са много полезни резултати от този анализ, които биха послужили както за управлението на сектор туризъм така и за частния бизнес в сектора. Особено полезни са резултатите от изследване влиянието на различните фактори върху основни резултативни показатели за туризма, получени чрез проверка на хипотези, хи-квадрат анализ логистична регресия и латентно-структурен анализ.
- В четвърта глава са представени резултатите от проведения емпиричен статистически анализ в динамика. Направени са прогнози по основни статистически показатели за туризма с помощта на трендови и ARIMA модели. Изследвани са и някои факторни влияния в динамика с помощта на регресионни модели. Използвани за тази цел са както годишни данни, така и тримесечни и месечни данни. Използваните методи в трета и четвърта глава са приложени коректно от статистическа гледна точка и поради това получените чрез тях резултати и изводи са надеждни и биха

били особено полезни за управляващите органи от сектор „Туризм“, ако се вземат предвид.

- В заключението са представени най-важните изводи от изследването в синтезиран вид.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Такива резултати са налице и те произтичат от успешното решаване на поставените в дисертацията задачи. Няма да ги изброявам подробно, но искам да посоча, че та са на високо равнище, както от гледна точка на представения концептуален модел за статистически анализ на туризма, така и на предложената методология, а също и на проведения емпиричен анализ и получените въз основа на него съдържателни изводи и резултати.

Тук трябва да подчертая, че всички дефинирани от автора задачи в увода са изпълнени успешно и на много високо научно равнище от статистическа гледна точка.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Авторът на дисертацията е посочил седем приноса в автореферата, представени по-долу:

- Извършен е критичен анализ на наличните микро- и макро- данни за осъществяване на статистически анализ на актуалното състояние и динамиката и факторната обусловеност на вътрешния туризъм в България.
- Съставена е цялостна система от ключови индикатори за измерване на различни аспекти на вътрешния туризъм в България, както в статика, така и в динамика, използвайки данни на микро- и макро- равнище.
- Осъществено е апробиране на методите на описателния, диагностичния и прогностичния статистически анализ върху реални емпирични данни и специално изготвен за целта теоретичен модел на изследването.

- Формулирани са важни изводи относно актуалното състояние, динамиката и факторната обусловеност на вътрешния туризъм в България.
- Извършена е оценка на основни индикатори за вътрешния туризъм на ниско териториално равнище – община.
- Съставен и оценен е комплексен модел на влиянието на ключови латентни фактори върху удовлетвореността от летния вътрешен ваканционен туризъм.
- Въз основа на получените от анализите резултати и направените изводи са формулирани препоръки и насоки за решения, касаещи вътрешния туризъм, на национално и фирмено равнище.

Потвърждавам тези приноси. Считам, че те са достатъчно значими и покриват изискванията за присъждане на научната степен „доктор на науките“ в УНСС.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Авторът на дисертацията е посочил 8 публикации по темата на дисертационния труд – всички на английски език. Една от статиите е самостоятелна, а останалите в съавторство. Важно е да се отбележи, че 5 статии са публикувани в издания, реферирани в първични бази данни – Scopus и Web of Science. С тези публикации авторът покрива минималните научно-метрични изисквания за публикации за „доктор на науките“ в УНСС.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът представя достатъчно добре дисертационния труд и съдържа всички изискуеми атрибути за него. Отражена е достатъчно добре структурата и съдържанието на дисертацията и са посочени научните и научно-приложни приноси и публикациите по темата на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

При обсъждането на първоначалния вариант на дисертацията при стартиране на процедурата и след това при вътрешното обсъждане в катедрата бях направил общо девет препоръки към автора за подобряване на дисертацията. Със задоволство искам да отбележа, че всички са взети предвид от автора при окончателното оформяне на дисертацията. Затова нямам повече препоръки, освен една последна – да издаде като книга своя труд, за да може да достигне до повече читатели.

8. Заключение

Рецензираният труд съдържа теоретични обобщения и решения на значими научни и научно-приложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения и представляват значителен и оригинален принос в науката. Трудът отговаря на всички изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане. Като отчитам значимите научни постижения и съответствието на кандидата с минималните национални изисквания за придобиване на научна степен „доктор на науките“, давам категоричната си положителна оценка за присъждане на научната степен „доктор на науките“ на доц. Александър Найденов.

31.03.2025 г.,

Гр. София

Подпис:

/проф. В. Гоев/

R E V I E W

By: **Prof. Dr. Valentin Dimitrov Goev,**
University of National and World Economy,
Professional field 3.8 "Economics",
Scientific specialty "Statistics and Demography"

About: Dissertation for the award of the scientific degree of "**Doctor of Science**" in the professional field 3.8 "Economics", scientific specialty "Statistics, Demography and Econometrics" at the University of National and World Economy.

Author of thesis : **Alexander Tsvetanov Naydenov, associate professor,**
PhD, Department of Statistics and Econometrics,
University of National and World Economy - Sofia

Title of thesis : "Statistical study of domestic tourism in Bulgaria –
current status, dynamics and factor influence"

Grounds for submitting the review – Order 668/04.03.2025 of the Vice-Rector for Research and Development of the UNWE for participation in the Scientific Jury for awarding the scientific degree "Doctor of Sciences".

1. Information about the dissertation author

The dissertation candidate has presented his dissertation for discussion in the department "Statistics and Econometrics", Faculty of Applied Informatics and Statistics of the UNWE, in accordance with Art. 39 of the PPZRASRB. The author of the dissertation Alexander Tsvetanov Naydenov is an associate professor in the Department of Statistics and Econometrics at the UNWE and is currently the head of the department (since April 2022). He graduated from the Bachelor's Degree at the UNWE, majoring in Statistics and Econometrics, in

2002 and the Master's Degree at the same university in 2004. Assoc. Prof. Naydenov successfully defended a dissertation for the Doctor's Degree on the topic "Small Area Estimation of Unemployment in Bulgaria" in 2009. He joined the department as an assistant in 2006, and in the period from December 2020 to April 2022 he was the scientific secretary of the department. Currently, the dissertation candidate is the Chief Secretary for Analysis and Control of Educational Activities at the UNWE.

2. General characteristics of the submitted dissertation

- The dissertation is structured in four chapters, an introduction and a conclusion. Its total length is 237 pages, including a list of references and appendices, including 14 pages.
- The introduction correctly presents the object and subject of the study, the goal and objectives, and the main thesis of the study. The limitations of the study are also presented very clearly. The relevance and necessity of the study is very well argued.
- The first and second chapters are theoretically oriented. The first chapter presents the theoretical foundations of the statistical study of domestic tourism. It provides a comprehensive review of the literature on domestic tourism research. Basic concepts related to the study of domestic tourism are examined. Basic statistical indicators for domestic tourism are also presented. The presented in this chapter is very detailed, especially the review of the existing literature on the researched issues, which shows that the author is familiar with the existing problems in the study of domestic tourism on the one hand and on the other - he is very familiar with the statistical indicators for the study of tourism.

The second chapter examines the methodological foundations of the statistical study of the domestic tourism, briefly presenting the statistical methods used for data analysis in the next two chapters /the third and fourth

chapters, where the empirical statistical analysis is presented/. The following statistical methods are described here in the cross-sectional analysis: frequency distributions and their main characteristics and summary indicators; hypothesis testing and its main stages; Chi-square analysis; regression analysis; latent structural analysis (structural equation modelling), etc. In the time series analysis, the following are considered: the main components of time series, trend models, ARIMA models, some econometric models, etc.

- Chapter three presents the results of an empirical statistical representative cross-sectional study. Very useful results were obtained from this analysis, which would serve both for the management of the tourism sector and for private business in the sector. Particularly useful are the results of the study of the influence of various factors on the main performance indicators of tourism, obtained through hypothesis testing, chi-square analysis, logistic regression and latent structural analysis.
- The fourth chapter presents the results of the empirical statistical analysis in dynamics. Forecasts have been made on basic statistical indicators for tourism using trends and ARIMA models. Some factor influences in dynamics have also been studied using regression models. Both annual data and quarterly and monthly data have been used for this purpose. The methods used in the third and fourth chapters have been applied correctly from a statistical point of view and therefore the results and conclusions obtained through them are reliable and would be particularly useful for the governing bodies of the tourism sector.
- The Conclusion presents the most important conclusions from the study in a synthesized form.

3. Evaluation of the obtained scientific and applied results

Such results are available and they arise from the successful solution of the tasks set in the dissertation. I will not list them in detail, but I would like to point out that they are at a high level, both from the point of view of the presented conceptual model for statistical analysis of tourism, the proposed methodology, as well as the conducted empirical analysis and the substantive conclusions and results obtained on its basis.

Here I must emphasize that all the tasks defined by the author in the introduction have been successfully completed and at a very high scientific level from a statistical point of view.

4. Evaluation of scientific and applied contributions

The author of the dissertation has identified seven contributions in the abstract, presented below:

- A critical analysis of the available micro- and macro-data was executed to carry out a statistical analysis of the current state and dynamics and factor influence of the domestic tourism in Bulgaria.
- A comprehensive system of key indicators has been compiled to measure various aspects of domestic tourism in Bulgaria, both statically and dynamically, using data at the micro- and macro-level.
- The methods of descriptive, diagnostic and prognostic statistical analysis were tested on real empirical data and a theoretical model of the study was specially prepared for the purpose.
- Important conclusions have been formulated regarding the current state, dynamics and factor conditions of domestic tourism in Bulgaria.
- An estimation of the key indicators for the domestic tourism at a low territorial level - municipality - was carried out.
- A complex model of the influence of key latent factors on satisfaction with

summer domestic holiday tourism has been compiled and evaluated.

- Based on the results obtained from the analyses and the conclusions drawn, recommendations and guidelines for decisions regarding the domestic tourism have been formulated at the national and company level.

I confirm these contributions. I believe that they are sufficiently significant and meet the requirements for awarding the scientific degree "Doctor of Science" at the UNWE.

5. Evaluation of the publications

The author of the dissertation has indicated 8 publications on the topic of the dissertation work – all in English. One of the articles is independent, and the rest are co-authored. It is important to note that 5 articles are published in publications referenced in primary databases – Scopus and Web of Science. With these publications, the author meets the minimum scientific requirements for publications for a “Doctor of Science” at the UNWE.

6. Evaluation of the abstract

The abstract presents the dissertation work sufficiently well and contains all the required attributes for it. The structure and content of the dissertation are sufficiently well reflected and the scientific and applied scientific contributions and publications on the topic of the dissertation are indicated.

7. Critical notes, recommendations and questions

During the discussion of the initial version of the dissertation at the start of the procedure and then during the internal discussion in the department, I made a total of nine recommendations to the author for improving the dissertation. I am pleased to note that all of them were taken into account by the author in the final formulation of the dissertation. Therefore, I have no more recommendations and

critical remarks, except for one last one - to publish his work as a book so that it can reach more readers.

8. Conclusion

The reviewed work contains theoretical summaries and solutions to significant scientific and applied scientific problems that correspond to modern achievements and represent a significant and original contribution to science. The work meets all the requirements of the Law on Scientific and Applied Scientific Research of the Republic of Bulgaria and the Regulations for its implementation. Taking into account the significant scientific achievements and the candidate's compliance with the minimum national requirements for acquiring the scientific degree "Doctor of Sciences", I give my categorical positive assessment for awarding the scientific degree "Doctor of Sciences" to assoc. prof. Alexander Naydenov.

31.03.2025,

Sofia

Signature:

/Prof. V. Goev/